

Hazırlayanlar
Margaret Knight
James Herrick

Konfüçyüs'ten Richard Dawkins'e
Seçme Metinlerle
HÜMANİZM KİTABI

Margaret Knight (1903-1983): Aberdeen Üniversitesi (İskoçya) Psikoloji Bölümünde 1937'den 1970'e kadar, eşi Profesör Rex Knight'la birlikte görev yaptı. Gene Rex Knight'la birlikte yazdığı *Introduction to Psychology* 1948'de yayımlandı; William James üzerine aynı adlı bir derleme hazırladı (1950). Hümanist hareketin etkin bir yazarı ve sözcüsüydü; 1955'te BBC radyosunda (dinsel olmayan) ahlak ve eğitim üzerine yaptığı konuşmalarla ün kazandı. Bu konuşmalarını *Morals Without Religion* adlı deneme kitabında topladı. Editörlüğünü yaptığı *Humanist Anthology*'nin (*Hümanizm Kitabı*) ilk edisyonu 1961'de yayımlanmıştır.

Kitabın Özgün Adı:

Humanist Anthology: From Confucius to Attenborough, 1961

(Eser, 1995'te ikinci basımı yapılmadan önce James Herrick tarafından yeniden gözden geçirilmiş, ilk basımda bulunmayan yazarlar eklenmiştir)

Bu çevirinin yayın hakları Dipnot Yayınları'na aittir.

Dipnot Yayınları 417

ISBN: 978-625-6742-10-9

Çeviri: İbrahim Yıldız

Kapak Tasarımı: Ilgın Fidan

1. Baskı: 2024 / Ankara

Baskı Öncesi Hazırlık: Dipnot Bas. Yay. Paz. Ltd. Şti.

Baskı: Sözkese Matbaacılık (Sertifika No: 46586)

İvedik O.S.B 1518. Sok Mat-Sit İş Merkezi No: 2/40

Yenimahalle/ANKARA Tel: (0312) 395 21 10

Dipnot Yayınları (Sertifika No: 48147)

Selanik Cad. No. 82/24 Kızılay / Ankara

Tel: (0 312) 419 29 32 / Faks: (0 312) 419 25 32

www.dipnotkitap.com

e-posta: dipnotkitabevi@yahoo.com

Hazırlayanlar
Margaret Knight
James Herrick

Konfüçyüs'ten Richard Dawkins'e
Seçme Metinlerle

HÜMANİZM KİTABI

Çeviren
İbrahim Yıldız

O genus infelix humanum, talia divis
cum tribuit facta atque iras adjunxit acerbas!
quantos tum gemitus ipsi sibi, quantaque nobis
volnera, quas lacrimas peperere minoribu' nostris!
nec pietas ullast velatum saepe videri
vertier ad lapidem atque omnis accedere ad aras
nec procumbere humi prostratum et pandere palmas
ante deum delubra nec aras sanguine multo
spargere quadrupedum nec votis nectere vota,
sed mage pacata posse omnia mente tueri.

Lucretius, *De Rerum Natura*, vv. 1194-1203

Ah, mutsuz insan,
Kendi yarattığın o acımasız tanrılar yüzünden,
Ne büyük ıstıraplar düşüyor payına,
Daha doğmamış bebekleri ne büyük dertler bekliyor!
Ne dua için açılan avuçlar,
Ne de sunaklarda akıtılan kanlardır dindarlık,
Dingin bir zihindir o,
Meyvesi huzur içinde tefekkür olan.

İngilizceye çev. J. S. L. Gilmour ve R. E. Latham

İçindekiler

ÖNSÖZ	15
GİRİŞ.....	19
SUNUŞ.....	25
KONFÜÇYÜS.....	27
İyi Davranış.....	27
Yönetme Sanatı.....	28
THUKYDIDES	29
Perikles'in Cenaze Töreni Söylevi	29
EPIKUROSO.....	33
Ölüm	33
Haz	34
Kör İnanç.....	35
Dostluk.....	35
MENCIUS	35
İçten Gelen İyilik	35
MARCUS TULLIUS CICERO	38
İnsanlar Arasındaki Kardeşlik Duygusu	38
LUCRETIUS.....	40
Ölüm Üzerine.....	40
SENECA	42
Öfke Üzerine	42

Hastalık ve Ölüm Üzerine Düşünceler.....	44
Ötenazi	45
PLINIUS (YAŞÇA BÜYÜK)	46
İnsandaki Tanrı.....	46
PLUTARKHOS	46
Hoşnutluk Hali.....	46
EPIKTETOS	47
Eleştireni Silahsız Bırakmak	47
İyilik Yapacaksanız Gönülden Yapın	47
İnsanın İnsan Üzerindeki Hak İddiası	48
Demokraside Yurttaş	48
Ötenazi	48
MARCUS AURELIUS ANTONINUS.....	49
Çıkar Gözetmez İyilik	49
İnsan: Sosyal Hayvan.....	49
Açık Fikirlilik	50
Ölüm	50
CELSUS	51
Anti-entelektüalizm.....	51
İBN RÜŞD	52
Akıl ve Din Üzerine.....	52
MONTAIGNE	55
Mucize ve Büyücülük	55
Gönül Rahatlığına Dair.....	57
GIORDANO BRUNO	59
Evrenin Bir'liğine Dair.....	59
SPINOZA	62
Tanrı'nın Doğası.....	62
Erdem, Özgürlük ve Kölelik	63

JEAN MESLIER	64
Rahip, Sürüsünden Özür Diliyor	64
İncillerin Güvenirliliği	65
Enkarnasyon	66
Gönderi.....	66
VOLTAIRE.....	67
Hoşgörü	67
Hıristiyanlaştırılmış Roma	71
Baş Mimar	72
Konsiller	72
DAVID HUME.....	74
Akıllı Tasarım	74
DENIS DIDEROT	81
Lanetlenme	81
Bir Fantezi Yaratmak	82
BARON D'HOLBACH	83
Teoloji	83
Tanrısal Adalet.....	84
Evrensel Onay	85
Ateizm ve Ahlak	86
ADAM SMITH	87
Hume'un Ölümü.....	87
EDWARD GIBBON.....	90
Hıristiyanlar ve Paganlar	90
THOMAS PAINE	95
Vahyedilmiş Din ve Ahlak	95
CONDORCET	98
İnsan Zekasının Gelecekteki İlerleyişi.....	98
JEREMY BENTHAM	100
Ahlaki Hedonizm	100
Uygulamada Ahlaki Hedonizm.....	101

Doğruluğu Eğip Bükme	103
WILLIAM GODWIN	104
Akla Hayale Sığmaz İnançlar	104
Özgürlük	106
SCHOPENHAUER	107
Erken Yaşta Öğreti Aşılama	107
Din ve Cehalet	108
Paganizm ve Hıristiyanlık	109
Dinsel ve Yasal Yaptırımlar	109
Panteizm	110
PERCY BYSSHE SHELLEY	110
Eylemli Hıristiyanlık	110
HEINRICH HEINE	112
Rahip Portreleri	112
AUGUSTE COMTE	114
Pozitif Etik	114
LUDWIG FEUERBACH	115
Genel Olarak Bakıldıkta Dinin Özü	115
JOHN STUART MILL	118
Dinin Sağladığı Fayda	118
Her Şeye Kadir Olmak ve Kötülük	122
CHARLES DARWIN	124
Sosyal İçgüdüler	124
Kuşkuculuğun Filizlenmesi	127
MARIAN EVANS ('GEORGE ELIOT')	130
Kilisede Vaaz	130
Makul Bulanıklık	131
Doğruyu Söylemek	132
HERBERT SPENCER	134
Hıristiyanlığa Yabancılaşma	134

JOSEPH ERNEST RENAN.....	135
Tarihteki İsa.....	135
THOMAS HENRY HUXLEY	138
Agnostisizm	138
LESLIE STEPHEN	141
‘Çift düşün’	141
Dinsel Baskı ve Zulüm.....	143
ANDREW DICKSON WHITE.....	145
Bilim ve Mit	145
MONCURE CONWAY.....	146
Düşünce Özgürlüğü.....	146
CHARLES BRADLAUGH.....	147
İnsanlığın İnançsızlıktan Kazancı Nedir?	147
ROBERT GREEN INGERSOLL.....	153
Tanrı ve Kötülük	153
Hümanistlerin Amentüsü.....	154
MARK TWAIN	155
Tanrıya Dair Düşünceler.....	155
SAMUEL BUTLER	159
Din	159
Cennet ve Cehennem.....	159
Dua.....	159
Hepten Ölmek.....	160
Yaşam ve Ölüm	160
Ölümü Yenmek	160
WILLIAM EDWARD HARTPOLE LECKY.....	161
Roma ve Hıristiyanlık.....	161
Dinsel Baskı ve Zulüm.....	162
JOHN MORLEY.....	167
Hümanist Ebeveynler ve Çocukları	167

WILLIAM JAMES	169
Medikal Materyalizm	169
FRIEDRICH NIETZSCHE	172
Tanrı Bir Varsayımdır	172
WILLIAM KINGDON CLIFFORD	173
Ahlaki Davranış.....	173
G. W. FOOTE	176
Tanrılar Yaratmak	176
SIGMUND FREUD	178
Din ve Yanılsama.....	178
Gerçeklik Eğitimi	180
JOHN DEWEY	184
Mistik Deneyim	184
Dogmaya Karşı Bilim	185
JOHN BAGNELL BURY	187
İfade Özgürlüğü	187
GOLDWORTHY LOWES DICKINSON	189
Yunanlar ve Etik	189
GEORGE GILBERT AIMÉ MURRAY	191
‘Çiftdüşün’	191
Temenni ve İnsanbiçimcilik.....	193
Sosyal Bir Hayvan Olarak İnsan	194
CHAPMAN COHEN	196
Hıristiyanlık ve Sosyal Etik.....	196
BERTRAND RUSSELL	200
Din ve Korku	200
Mutlu İnsan	202
Bir Hümanist Neye Bel Bağlar?	203
GEORGE EDWARD MOORE	208
‘İyi’ Tanımlanabilir mi?	208

Araç Olarak İyi, Amaç Olarak İyi	210
Hangi Şeyler Amaç Olarak İyidir?	211
ALBERT EINSTEIN	212
‘Çok Dindar Bir Adam’	212
‘Dinselliğin’ Anlamı	213
Bilim ve Etik	214
E. M. FORSTER.....	216
Otoriterizme Karşı Hümanizm	216
Hümanist İnanç.....	218
JULIAN HUXLEY	219
Hümanistler Neye İnanır?.....	219
M. N. ROY	223
Radikal Demokrasi	223
Sorgulama Ruhu	225
BARBARA FRANCES WOOTTON.....	226
İman ve Bilim.....	226
Din ve Sosyal Bilimler	227
GORA	229
Ateist Yaşam Biçimi	229
HAROLD JOHN BLACKHAM.....	231
Denge	231
Açık Bir Zihin	233
MARGARET KENNEDY KNIGHT	235
Din ve Ahlak Eğitimi	235
Dinden Kaynaklanmayan Ahlak	237
JEAN PAUL SARTRE.....	239
Varoluşçuluk ve Hümanizm.....	239
Benliği Bilmek	240
JAKOB BRONOWSKI	241
Mutlak Olana Duyulan Arzu	241

A. J. AYER	243
Ahlakın Temeli	243
PETER MEDAWAR	245
Rasyonel Bir Bilimcinin Görüşleri.....	245
PAUL KURTZ	247
Ahlaki Bir Devrim	247
DAVID ATTENBOROUGH	251
İnsanın Sorumlulukları.....	251
RICHARD DAWKINS	252
Zihin Virüsleri	252